

PARADOKS EKONOMİ, SOSYOLOJİ ve POLİTİKA DERGİSİ

PARADOKS Economics, Sociology and Policy Journal

Cilt/Vol: 21, Sayı/Issue: 2, Sayfa/Page: 257-279

Yıl: 2025

ISSN: 1305-7979

PARADOKS
Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi

PARADOKS
Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi

Editörler / Editors in Chief

Baş Editör

Prof. Dr. Sema AY

Alan Editörü

Prof. Dr. Elif KARAKURT TOSUN

Teknik Editör

Prof. Dr. Hilal YILDIRIR KESER

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Elif KARAKURT TOSUN
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mariah EHMKE (University of Wyoming)
Doç. Dr. Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Prof. Dr. Hilal YILDIRIR KESER (Bursa Teknik Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet MUTLU (Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Rasim AKPINAR (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Gül ATANUR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Tülin ASLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mithat Arman KARASU (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet MUTLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)

Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Işın KIRIŞKAN (Giresun Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÖNGEN BİLİR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ersoy SOYDAN (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ÖZALPIN (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Enes Battal KESKİN (Uludağ Üniversitesi)

Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi

Yıl: 2025, Cilt/Vol: 21, Sayı/Issue: 2

HAKEM KURULU

Prof. Dr. Gökçe Çiçek CEYHUN	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Halit Burç AKA	TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Funda YİRMİBEŞOĞLU	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Esra ÇIKMAZ	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Yaprak ÖZEL	İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Gülşen ÇETİN AYDIN	KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Mehmet Fatih ÇÖMLEKÇİ	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Dr. Öğr. Üyesi Gökmen DURMUŞ	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
Dr. Öğr. Üyesi Ercan İNCE	İĞDIR ÜNİVERSİTESİ
Dr. Öğr. Üyesi Gülayşe ÜLGEN TÜREDİ	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Dr. Öğr. Üyesi Bilge ÇAĞATAY	FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ

GELENEKTEN GELECEĞE: YEREL TÜRLERİN YOLCULUĞU

Meziyet NARİN¹

Öğr. Gör., Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Meslek Yüksekokulu,

Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı

ORCID: 0000-0001-8077-1507

mnarin@balikesir.edu.tr

ÖZET

Araştırma alanı olan Balıkesir İli Savaştepe İlçesi Sarıbeyler Mahallesi, geçmişte sahip olduğu yerel koyun ırkları ve pamuk çeşitleri vasıtası ile geleneksel el sanatları olan dokumacılık ve keçeciliğin gelişmesine katkı sağlayarak yerel ekonomide önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca dokumacılık ve keçecilik halk kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Ancak, günümüzde söz konusu yerel türlerin üretim bilgisi büyük ölçüde kaybolmaya yüz tutmuş bununla birlikte yerel halk da artık el sanatlarını üreten bir topluluk olmaktan uzaklaşmış ve bölge çeşitliliğin ve kültürel mirasın unutulmaya başlandığı sosyo-kültürel bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı Balıkesir İli Savaştepe İlçesi Sarıbeyler Mahallesi'nde yaşayanların geçmişten günümüze yerel koyun türlerinden elde edilen koyun yünü ve yerel pamuklardan üretilen keçe yününün geleneksel el sanatlarımızdan olan ve dokumacılık ve keçecilik kullanımı ile ilgili etnografik bilgisinin toplanmasıdır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, Sarıbeyler'de koyun yünlerinin elde ediliş süreçleri, yerel pamuk üretimi süreçleri ve geçmişte geleneksel el sanatlarında kullanım alanları ile ilgili etnografik bilgilere ulaşılmış ve yerel türler ile geleneksel el sanatları arasındaki karşılıklı ilişki ortaya konmuştur. Geleneksel el sanatlarının yeniden canlandırılmasıyla yerel pamuk çeşitleri ve yerli koyun ırklarının korunarak yaşatılması sağlanabilecektir. Böylece yörede söz konusu alanda geçmişin izlerinin takip edilmesi ile yerel kalkınma ve sürdürülebilir turizmin altyapısının oluşturulmasına da katkı sağlanabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Sürdürülebilirlik, Yerel Türler, El sanatları.

¹ Yürütücülüğü Öğretim Görevlisi Meziyet Narin tarafından yapılmış, Birleşmiş Milletler GEF SGP tarafından desteklenmiş olan "Gelenekten Geleceğe Yerel Türlerin Yolculuğu" başlıklı proje (Proje No: TUR/SGP/OP7/Y3/STAR/BD/23/11) kapsamında yapılan araştırmanın sonuçları Uluslararası Balıkesir Uygulamalı Bilimler Kongresi'nde 13 Eylül 2024 tarihinde sunulurken kongre bildiri özetleri kitabında yayınlanmıştır.

FROM TRADITION TO THE FUTURE: THE JOURNEY OF LOCAL VARIETIES

Meziyet NARİN

*Lecturer, Balıkesir University, Burhaniye Vocational School,
Tourism and Hotel Management Program*

ORCID: 0000-0001-8077-1507

mnarin@balikesir.edu.tr

ABSTRACT

The research area, Sarıbeyler Neighborhood of Savaştepe District, Balıkesir Province, has historically played a significant role in the local economy by contributing to the development of the traditional handicrafts of weaving and felting through its local sheep breeds and cotton varieties. Weaving and felting have also become an important part of folk culture. However, today, the knowledge of these local breeds is largely disappearing, and the local population has ceased to be a community producing handicrafts, and the region has entered a socio-cultural transformation process in which its diversity and cultural heritage are being forgotten. In this context, the aim of the research is to collect ethnographic information regarding the use of sheep wool obtained from local sheep breeds and felting wool produced from local cotton in traditional handicrafts, such as weaving and felting, from past to present. The research was conducted using qualitative research methods. The research resulted in ethnographic information regarding the processes of sheep wool production in Sarıbeyler, local cotton production processes, and their past use in traditional handicrafts. The interrelationship between local varieties and traditional handicrafts has been revealed. Reviving traditional handicrafts will ensure the preservation and survival of local cotton varieties and indigenous sheep breeds. Thus, tracing the traces of the region's past will contribute to the creation of an infrastructure for local development and sustainable tourism.

Key Words: Tradition, Sustainability, Local Varieties, Handicrafts.

1. GİRİŞ

Bozulmamış ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunarak sürdürülmesi, yaşamının devamlılığı için temel bir gereklilik olmasına rağmen insan faaliyetleri bu dengenin bozulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dünya nüfusundaki artış ve tüketim alışkanlıklarındaki değişim, doğal dengeyi olumsuz yönde etkileyerek tahribatı arttırmaktadır. Bu sürecin devam etmesi; yerel türlerin yok olmasına, ekosistemlerin bozulmasına ve belirli yöre ve bölgelerle özdeşleşmiş geleneksel ürünlerin sürdürülebilirliğinin risk altına girmesine yol açmaktadır.

Türkiye, biyoçeşitlilik açısından zengin bir ülke olarak, doğanın korunması ve bozulmuş ekosistemlerin restorasyonu ile sosyo-ekonomik kalkınmanın birbirine bağlı olduğunu göstermektedir; istihdam, geçim kaynakları ve yaşam kalitesinin artırılması, çevresel koruma hedeflerinin sürdürülebilirliği için belirleyici unsurlardır (Uzunyayla, 2015). Tarihi ve coğrafi zenginlikleri, el sanatları, folklor, müze ve ören yerleri gibi kültürel değerleri ile birleştiğinde, bu potansiyelin sürdürülebilir yönetimi hem doğal hem de kültürel mirasın korunmasını zorunlu kılmaktadır (Emekli, 2006; Güneş, 2011).

Balıkesir'in Savaştepe ilçesine bağlı Sarıbeyler Mahallesi, tarihsel olarak Yüncü Yörüklerinin yerleşim güzergâhında bulunması nedeniyle yün ve pamuk temelli geleneksel el sanatlarının yaşatıldığı önemli bir kültürel merkez olmuştur (İnalçık, 1970). Zamanla değişen yaşam koşulları ve teknolojik gelişmeler el sanatlarında dönüşüme yol açsa da bu üretim biçimleri kültürel kimliği ve estetik anlayışı yansıtmaya işlevini sürdürmüş, geleneksel bir kimlik kazanmıştır (Aregem, 2023). El sanatları yalnızca somut malzemelerle değil, kültür ve geleneksel değerlerle şekillenmekte; bu değerlerin yerel zenginliklerle bütünleştirilerek üretim süreçlerine yansıtılması ve ekonomiye aktarılması, sürdürülebilir kültürel miras için büyük önem taşımaktadır (UNESCO, 1996; Dişli, 2022).

20.Yüzyılın ortalarından itibaren endüstriyel tekstil ürünlerinin yaygınlaşması ve kırsal nüfusun azalması, Sarıbeyler'de geleneksel zanaatkârlık bilgisinin görünürlüğünü azaltmıştır. Ancak 2023–2025 yıllarında yürütülen Gelenekten Geleceğe Yerel Türlerin Yolculuğu projesi, yerel koyun ırklarının korunması, pamuk türlerinin yeniden yetiştirilmesi ve dokuma-keçe atölyelerinin canlandırılmasıyla bölgenin kültürel mirasının sürdürülmesine önemli katkı sağlamıştır (Narin, 2025'a). Bu bağlamda, Sarıbeyler'deki yün ve pamuk temelli üretim bilgisinin etnografik olarak incelenmesi, benzer sorunlar yaşayan diğer bölgeler için değerli bir referans niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında; ilk bölüm giriş, ikinci bölüm bölümde literatür taraması gerçekleştirilmiş olup, üçüncü bölümde araştırmanın metodolojisi yer almaktadır. Araştırmanın son bölümünde ise, elde edilen veriler değerlendirilerek öneriler sunulmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmada ele alınan yerel türlerin sürdürülebilirliği bağlamında, el sanatlarının insanlığın başlangıcından günümüze kadar çevre ve tabiat koşullarına bağlı olarak insan ihtiyaçlarını karşılamakta önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu bağlamda el sanatları, “kişilerin bilgi ve becerisine dayanan, genellikle doğal hammaddeler kullanılan, makine gücü gerektirmeden gerçekleştirilen; toplumun kültürüne, gelenek ve göreneklerine, folklorik özelliklerine bağlı ve yapan kişinin zevk ile yeteneklerini yansıtan, gelir sağlamak amacıyla yapılan tüm üretim etkinlikleri” olarak tanımlanmaktadır (Okumuş, 2014).

Yün ve pamuk, Anadolu tekstil kültüründe uzun süredir temel hammadde olarak kullanılmaktadır. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde yerel koyun ırklarından elde edilen yün, keçe üretimi ve düz dokumalarda temel malzeme olmuştur (Sümer, 1983), pamuk ise 16. yüzyılda başta Çukurova, Aydın, Manisa ve Diyarbakır’da ev tipi tezgâhlarda dokumalarda kullanılarak kırsal ekonomiye katkı sağlamıştır (İnalcık, 1970). Sanayi Devrimi sonrası sentetik liflerin yaygınlaşması geleneksel üretimi sınırlasa da 20. yüzyıl boyunca kırsal bölgelerde dokumacılık ve keçecilik devam etmiş, Anadolu’nun kültürel ve sosyo-ekonomik yapısının temel unsurlarından biri olmuştur (Lewis, 1999; Sevinç ve Oyman, 2016).

Batı Anadolu Yörük dokuma geleneği, bölgedeki kilim ve düz dokumaların tarihsel kökenlerini, teknik özelliklerini ve motif repertuarını anlamak açısından büyük önem taşır. Balpınar (1988) ile Balpınar ve Hirsch (1982), dokuma teknikleri ve malzeme kullanımını ayrıntılı biçimde inceleyerek bu geleneğin etnografik temellerini ortaya koymuştur. Anadolu dokumalarının tarihsel katmanlarını belgeleyen Önder (1964), geleneksel bilginin kuşaklar arası aktarımını anlamak için önemli bir çerçeve sunarken, keçecilik alanında Kelebek ve Çokan’ın (2020) çalışması, yünün keçeğe dönüşüm sürecini ve ustalık-çıraklık ilişkilerini güncel bir bakışla ele almaktadır.

Çorum, özellikle Alaca ilçesinde yapılan halı ve kilim dokumacılığı, geleneksel dokuma sanatlarının kültürel ve ekonomik değerini ortaya koymaktadır. Ölmez (2005), Alaca dokumalarının teknik ve estetik özelliklerini inceleyerek korunmalarının yöresel kalkınma ve istihdama katkı sağladığını vurgulamış; sosyal ve kültürel yapıdaki değişimlerin de el sanatlarının sürdürülebilirliğinde önemli olduğu belirtilmiştir (Etikan ve Çukur, 2011). Bu

bulgular, geleneksel dokumaların hem kültürel miras hem de yerel kalkınma açısından stratejik önem taşıdığını göstermektedir.

Altıntaş (2016), teknolojik ve sosyolojik gelişmelerin yerel değerlere uyum sağlayamamasının ciddi bir sorun olduğunu vurgulamış ve Türk el sanatlarıyla uğraşan sanatkârların kredi, hibe, çırak yetiştirme, proje ve pazarlama gibi alanlarda desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Benzer şekilde, Kılıçarslan, Sema ve Arzu (2017), yerel el sanatlarının yaşam biçimleri, doğal zenginlikler ve üretim pratikleriyle şekillendiğini; ancak değişen ihtiyaçlar ve teknolojik ilerlemeler nedeniyle unutulmaya yüz tuttuğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, geleneksel ürün üretimi ve kullanımının teşvik edilmesi, üretim çeşitlendirilmesi ve dekoratif eşya ile aksesuara dönüştürülmesinin, yerel ve ulusal kalkınma ile istihdama katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2025), bünyesinde 2005 yılında kurulan Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar Müdürlüğü (GES), yerel kültürün yeni nesillere aktarımı ve tanıtımında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi aracılığıyla Türk toplumunun kültür ürünleri ve üretim süreçleri bilimsel yöntemlerle kayıt altına alınmakta ve ülke kültürünün tanıtımı ile kültürler arası bilgi paylaşımı için değerli bir kaynak sağlanmaktadır (yakegm,2025).

Güncel çalışmalar, pamuk kullanımının tarihsel bağlamının sürdürülebilir tekstil tasarımında kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Pamuk ve pamuk karışımı atıkların döngüsel ekonomide yeniden kullanımı, sürdürülebilir tasarımın önemli bir bileşeni olarak öne çıkarken (Grover, Wang, Nayak, Padhye ve Khandual, 2025), geleneksel tekniklerin modern tasarım yaklaşımlarıyla entegrasyonu hem estetik hem de çevresel sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmektedir (El Bassuony, Ibrahim,ve Abdelsalam, 2025). Ayrıca, doğal yün ve pamuk gibi yenilenebilir liflerden üretilen geleneksel keçe ve dokuma ürünleri, çevreye duyarlı “yeşil tüketiciler” tarafından tercih edilmekte ve hem çevresel sürdürülebilirliği hem de kültürel mirasın korunmasını desteklemektedir (Koyuncu, 2024; Agrawal, 2024; Bumin ve Bumin, 2024; Şancı ve Özkan, 2024).

Toplumun gelişim sürecinde ortaya çıkan maddi ve manevi değerleri kapsayan kültür çeşitlerinden biri olan el sanatları, hayvansal ve bitkisel kaynaklardan elde edilen doğal liflerin kullanımıyla modern sürdürülebilirlik politikalarıyla bütünleşmektedir. Oğurlu ve Türker (2025), doğal malzemelerin geleneksel üretimle tarihsel uyumluluğunu vurgulayarak, yerel lif kullanımının hem kültürel hem de ekolojik açıdan bir gereklilik olduğunu ve olumsuzlukların giderilmesinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Geleneksel üretim tekniklerinin modern teknolojilerle bütünleşmesine yönelik çalışmalar, tarihsel el sanatlarının sürdürülebilir bir gelecek perspektifiyle yeniden işlev kazanabileceğini göstermektedir. Önal ve Gökçe (2024), doğal boyarmaddelerle pamuk ve yünlü kumaşların boyanmasının geleneksel yöntemlere uygun olduğu kadar çevresel etkisi düşük bir uygulama biçimini de ortaya koymuştur. Atav ve Dilden'nin (2024), su kullanmadan lazer teknolojisiyle yün kumaşlar üzerinde desen oluşturabilmesi ise, tarihi yün temelli üretim tekniklerinin yenilikçi tasarım uygulamalarıyla buluşabileceğini göstermektedir.

Kalaycı ve Özçatalbaş (2021), kırsal ve kültür turizmi faaliyetlerinde yerel değerlerin öne çıkarılmasının ve destekleyici mevzuat düzenlemelerinin önemini vurgulamaktadır. Baykal (2021), Avrupa'nın dağlık bölgelerinde, özellikle Alplerin yüksek kesimlerinde el sanatlarının kırsal turizme ve dezavantajlı gruplara sağladığı katkılara dikkat çekerken; Can (2017), turistlerin otantik deneyimler yoluyla yerel kültüre katılımının el sanatlarının özgünlüğünü ve turistik değerini artırdığını belirtmektedir. Günümüzde çevreye duyarlı ve yerel değerlere saygılı kültür turizmi yükselen bir eğilim olarak kabul edilmekte (WTO, aktaran Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2008) ve Savaştepe Sarıbeyler'in de dahil olduğu TaTuTa Projesi gibi girişimler, el sanatlarının tanıtımı yanında kırsal ve kültürel mirasın korunması açısından önemli fırsatlar sunmaktadır (WWOOF Türkiye, 2024).

Balıkesir'in geleneksel el sanatları, bölgenin somut olmayan kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yağcıbedir halıları, keçe dokuma ve şayak aba dokuma gibi teknikler günlük yaşam ve törenlerde işlev görürken, Gönen iğne oyası ve zili/sili dokuma kadın emeğinin zarif örneklerini sergilemektedir. Bu sanatlar, kültürel aktarımın yanı sıra kırsal turizmin geliştirilmesine ve yerel ekonominin desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle Savaştepe Sarıbeyler'de mekikli dokuma ve keçecilik geleneği, turizm açısından yaşatılmaya çalışılmakta, ancak yaygın üretimi sınırlı kalmaktadır (Ekici ve Avcıkurt, 2021; Ekici, Güzel ve Elyiğit, 2023).

Sarıbeyler'e özgü araştırmalar sınırlı olsa da Balıkesir ve çevresine ilişkin literatür, bölgedeki geleneksel dokuma ve keçe üretiminin anlaşılmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Çolpan (2024), Anadolu tekstil kültüründe önemli bir yere sahip olan Balıkesir Yüncü Yörükleri dokuma örneklerini incelemiş ve motif repertuarı, teknik özellikler ile malzeme kullanımına dair ayrıntılı bir envanter sunmuştur. Özellikle dokumalarda kullanılan geometrik ve doğal motiflerin çeşitliliği, yöre halkının estetik anlayışını ve kültürel mirasını yansıtmaktadır. Bu bulgular, geleneksel dokuma tekniklerinin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın temel amacını, Balıkesir İli Savaştepe İlçesi Sarıbeyler Mahallesi'nde yaşayanların geçmişten günümüze yerel koyun ırklarından elde edilen koyun yünü ve yerel pamuk çeşitlerinin geleneksel el sanatlarından olan dokumacılık ve keçecilikte kullanımı ile ilgili “etnografik bilgisinin” toplanmasıdır. Ayrıca araştırmanın bir diğer amacı da yerel türler ile geleneksel el sanatları arasındaki ilişkiye dair literatüre katkıda bulunarak bu alanda yapılacak gelecekteki akademik çalışmalara teorik ve uygulamalı bir katkı sağlamaktır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Balıkesir İli Savaştepe İlçesi Sarıbeyler Mahallesi'de yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Kuzey Ege sınırında yer alan Sarıbeyler Mahallesi coğrafi konum olarak Balıkesir il merkezine 38 km, Savaştepe İlçesi'ne 7 km. mesafede deniz seviyesinden yüksekliği ise 227 metredir (Haritalartr,2025). Ege Denizi ve sahillerine yakınlığıyla turizm için yüksek potansiyeli olan bir coğrafyada yer almaktadır (Savaştepe Belediyesi, 2025). Savaştepe İlçenin nüfusu 16.547'dir (T.C. Balıkesir Valiliği, 2025). Sarıbeyler Mahallesi'nin nüfusu ise 992'si erkek, 962'si kadın olmak üzere 1.954 kişi olarak yıllar içinde genç nüfusun giderek azaldığı yerleşim yeri özelliğindedir (www.nufusune.com.2025).

Araştırma alanı ilgili yapılan çalışmalarda tarihçesinin Tunç çağına kadar gittiğini ve günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapan yerleşim yeri olduğu tespit edilmiştir (Beksaç ve Beksaç, 2022). Savaştepe'ye bağlı Sarıbeyler, 1958 yılında belediye (belde) statüsüne kavuşmuştur (T.C. Resmî Gazete,1958). Daha sonra Balıkesir'in 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na (2012) göre, beş alt mahalleden oluşan, tek bir muhtarlığa bağlı olarak beldeden mahalleye dönüştürülmüştür. Söz konusu yöre aynı zamanda uygun iklim koşulları, verimli sulak arazileri, meraları ile beslenme kültürü ve el sanatları açısından zengin, geleneksel değerleri barındıran kırsal mahalle özelliğindedir (Narin,2025'b).

Savaştepe ilçesinde 2015 yılında 16.925 olan koyun sayısının 2020 yılında 36.070 olduğu belirlenmiştir (Özek, 2022). Savaştepe İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022 verilerine göre ise koyun sayısı 3580 olarak tespit edilmesine rağmen yıllar içindeki artışın yavaş bir seyir göstermesi söz konusudur. Savaştepe Belediyesi (2025) ilçede yaklaşık olarak 28.000 adet küçükbaş hayvan bulunduğunu belirtmektedir. Bu sayı içerisinde 4.678'i Sarıbeyler

Mahallesi'nde yer almakta olup, koyunların tamamının yerel ırk olup olmadığına ilişkin resmi veriye ulaşılamamıştır. Buna karşın, sözkonusu araştırma alanında uzun yıllardır yetiştirilen yerel ırklarının (merinos, vb.) yünlerinin özellikle dokumacılık ve keçecilik gibi geleneksel el sanatlarında temel hammadde kaynağı olması bakımından önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir.

Harem'in (2014), pamuk üretimi açısından yaptığı çalışmasında, bölgede geçmişte geleneksel dokuma kültürünün temel hammadresi olan yerel pamuk çeşitlerinin (Maydos yerlisi pamuğu-kara koza,sarı koza,vb.) yaygın biçimde yetiştirilmesine rağmen günümüzde ise üretilmemektedir. Bu durum, Sarıbeyler Mahallesi'nde geleneksel el sanatlarından olan dokumacılık ve keçecilik kültürünün sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada evren olarak Sarıbeyler Mahallesi'nde yaşayan halkın seçilmesinin nedeni, geçmişte yerel koyun ırkları ve pamuk çeşitlerinin üretiminde önemli bir merkez konumunda ve keçecilik ve dokumacılık geleneğininin de yerel kültürün ayarılmaz bir parçası olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak günümüzde sözkonusu kültürel mirasın yörede kaybolma riski ile karşı karşıya bulunmasıdır. Bu özellikler, Sarıbeyler Mahallesi'ni yerel türler ve geleneksel el sanatları arasındaki ilişkiyi incelemek için temsil gücü yüksek bir evren haline getirmektedir.

Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Sarıbeyler Mahallesi'nde yaşayan, geçmişten günümüze yerel koyun ırkları, pamuk çeşitlerinin hammaddelerinin keçecilik ve dokumacılık el sanatında kullanılmasına ilişkin geleneksel bilgi ve deneyime sahip olduğu bilinen kişiler seçilmiştir. Örneklem grubunu, söz konusu üretim geleneğini bizzat deneyimlemiş ya da bu bilgiye kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel belleğin taşıyıcısı konumundaki 30 katılımcı oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel bir çalışma olup etnografik desen kullanılmıştır. Etnografik çalışmalar, belirli bir grubun kültürünü derinlemesine anlamayı amaçlar (Demir, 2024). Çalışmada yerel türler kullanılarak üretilen el sanatları kültürünün incelenmesi bu desenin seçilmesinde önemli bir unsurdur. Katılımcıların deneyimlerini ayrıntılı şekilde ifade edebilmeleri için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmış ve amaçlı örnekleme kapsamında kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Raifman, DeVost, Digitale, Chen ve Morris, 2022). Kartopu örnekleme, erişimi zor gruplarda avantaj sağlasa da homojenleşme ve yanlılık riskleri taşımaktadır. Bu amaçla örneklemin tek bir sosyal ağda yoğunlaşmasını

önleyerek yanlılığı azaltmasından dolayı başlangıç noktalarının kullanılması yanında önerilecek kişilere ilişkin belirli kriterlerin (demografik çeşitlilik, uzmanlık vb.) tanımlanması ve örnekleme dalga sayısının sınırlandırılması, homojenleşme riskini de düşürmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Ting, Liu ve Wong, 2025).

Araştırmanın ilk aşamasında; çalışmanın amacına uygun yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Çalışmada kullanılan araştırma soruları aşağıda sunulmaktadır.

- **Araştırma Sorusu 1:** Demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, eğitim)
- **Araştırma Sorusu 2:** Sarıbeyler’de koyun yünlerinin özellikleri, elde ediliş süreçleri ve geçmişte geleneksel el sanatlarında kullanımı hakkında bilgi verir misiniz?
- **Araştırma Sorusu 3:** Sarıbeyler’de yerel pamuk üretimi ve geçmişte geleneksel el sanatlarında kullanım süreçleri ile ilgili bilgi verir misiniz?
- **Araştırma Sorusu 4:** Günümüzde Sarıbeyler’de geleneksel el sanatlarının durumunun yerel türleri (hayvansal ve bitkisel hammadde kaynaklarını) nasıl etkilediğine dair bilgi verir misiniz?

Araştırmanın ikinci aşamasında; Savaştepe Sarıbeyler’de 5 alt mahallede öncelikle gözlem yapılmıştır. Bu aşamada çalışmanın amacına uygun olarak sözkonusu yerleşim yerinin evren olarak seçilmesine karar verilmiştir. Baltacı (2018), bilgilerin toplanmasında tercih edilen topkartopu/zincirleme örnekleme yönteminin, “Kişiden kişiye, kişiden de durumlara ulaşarak farklı olguları açıklayabilmek” amacıyla kullanılabileceğini ve bu örnekleme kullanmak isteyen araştırmacının, ilgilendiği ve incelediği olgu ile ilgili olarak evrende en çok bilgiye sahip olduğunu düşündüğü kişilere “Bu konu hakkında en çok şeyi bilen kimdir? Görüşmeye kiminle başlamalıyım?” sorusu ile araştırmaya başlanmasının gerektiğini belirtmektedir. Böylelikle araştırmacı bu başlangıç noktasından hareketle diğer görüşebileceği kimselere ulaşarak yeni bilgiler edinerek konuyu derinlemesine anlamaya çalışmaktadır. Kartopu örnekleme yönteminin olumsuz yönlerini azaltmak için zincirin başlangıcı iki farklı yerden başlatılmıştır. Soruların öncelikle kimlere yöneltilmesi gerektiği konusunda yerel yöneticilerin görüşlerine başvurulmuş, aynı zamanda mahallede yaşayan geleneksel el sanatları ile uğraşan bir kişiye ulaşılmıştır. Önyargıyı azaltmak için de görüşülen kişilere bir sonraki görüşmecinin uygunluk kriterleri açıklanmış ve seçim aşamasına karışılmamıştır.

Araştırmanın üçüncü aşamasında; 2024 yılının Şubat ve Mart aylarında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler 60-80 dakika arasında sürmüştür. Görüşmelerden önce katılımcılara araştırmanın amacı konusunda bilgi verilmiş ve

randevu alınmıştır. Görüşmeler sırasında not tutulmuş bazı katılımcıların onay vermesi ile ses ve görüntü kaydı alınmıştır. Görüşmeler katılımcıların yaşadıkları evlerde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın dördüncü aşamasında; elde edilen veriler yazıya dökülmüş, anlamlı parçalara ayrılmış ve kodlanmıştır. Kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş, ardından bu temalar bağlam içinde yorumlanmıştır. Analiz sürecinde bulguların güvenilirliği ve geçerliliği; üçgenleme (görüşme gözlem, doküman incelemesi), katılımcı doğrulaması ve araştırmacının kendi konumunu, önyargılarını ve araştırma sürecine etkisini sürekli olarak değerlendirmeyi ifade eden öz-düşünümsellik uygulamalarıyla güçlendirilmiştir (Nowell, Norris, White ve Moules, 2017; Işık & Semerci, 2019; Arslan, 2022). Bulgular, belirlenen temalar doğrultusunda sunulmuş ve katılımcı ifadeleriyle desteklenerek araştırma sorularına bütüncül yanıtlar sağlanarak tablolastırılmıştır.

3.4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma Sorusu 1: Demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, eğitim)'e ilişkin elde edilen veriler Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılara İlişkin Bilgiler	Kişi Sayısı (n)	Oran (%)
Cinsiyet		
Kadın	19	63,3
Erkek	11	36,7
<i>Toplam</i>	30	100
Yaş (Kadın)		
65-80 yaş arası	3	10,0
81-89 yaş arası	14	46,6
90 yaş ve üzeri	2	6,7
<i>Toplam</i>	19	63,3
Yaş (Erkek)		
65-80 yaş arası	3	10,0
81-89 yaş arası	6	20,0
90 yaş ve üzeri	2	6,7
<i>Toplam</i>	11	36,7
Eğitim Durumu (Kadın)		
Okur yazar değil	3	10,0
Okur yazar	4	13,4
İlköğretim	11	36,7
Ortaöğretim	1	3,3
Ön Lisans	-	-
<i>Toplam</i>	19	63,4
Eğitim Durumu (Erkek)		
Okur yazar değil	-	-
Okur yazar	1	3,3
İlköğretim	9	30,0
Ortaöğretim	-	-
Ön Lisans	1	3,3
<i>Toplam</i>	11	36,6

Yazar tarafından verilerden düzenlenmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların % 63,3’ü (n=19) kadın,% 36,7’si (n=11) erkektir. Kadın katılımcılarınların yaş dağılımı incelendiğinde; % 10’u (n=3) 65-80 yaş aralığında, %46,6’sı (n=14) 81-90 yaş aralığında ve % 6,7’si (n=2) 90 yaş ve üzerindedir.

Erkek katılımcılarınların yaş dağılımı incelendiğinde; % 10’u (n=3) 65-80 yaş aralığında, % 20’si (n=6) 81-89 yaş aralığında ve % 6,7’si (n=2) 90 yaş ve üzerindedir.

Kadın katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde; %10’u (n=3) okuryazar olmayan,%13,4’ü (n=4) okuryazar, %36,7’si (n=11) ilköğretim mezunu, % 3,3’ü (n=1) ortaöğretim mezunudur. Erkek katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde;%3,3’ü (n=1) okuryazar, % 20’si (n=9) ilköğretim mezunu,% 3,3’ü (n=1) önlisans mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma Sorusu 2: Sarıbeyler’de koyun yünlerinin özellikleri, elde ediliş süreçleri ve geçmişte geleneksel el sanatlarında kullanımı hakkında bilgi verir misiniz? sorusuna verilen cevaplardan elde edilen veriler Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2: Sarıbeyler’de Koyun Yünlerinin Elde Ediliş Süreçleri ve Geçmişte Geleneksel El Sanatlarında Kullanımı

Temalar	Bulgular	
	Yün Çeşitleri	
	Bahar Yünü (Yapağı)	Güz Yünü (Yün)
Yünlerin Özellikleri	Yağlıdır. Kırık beyaz renklidir. Yüne göre daha serttir Yüne göre dayanıklılık oranı daha fazladır. Uzun liflidir (uçlu). Keçe yapımında işlenmesi zordur.	Yağ oranı azdır. Beyaz renklidir. Yapağıya göre daha yumuşaktır. Yapağıya göre dayanıklılık oranı daha azdır. Kısa liflidir. Keçe ve kepenek yapımında işlenmesi daha kolaydır.
Koyunların Kırılma Süreci	Mayıs ayı sonunda yapılır. Bireysel yapılır.	Eylül ayı başında yapılır. İmece usulü yapılır.
Temizleme Süreci	Aşama 1. Yapağının kaba pisliklerinden ayıklanması Aşama 2. Sıcak su ile karıştırılan meşe külünden elde edilen küllü suyun ılmasıyla yapağın yıkanması Aşama 3. Kuruması için düz bir zemine serilen yapağın hafif nemli iken kabartılması/çırpılması Aşama 4. Tekrar kurumaya bırakılması	Aşama 1. Kırılması gereken koyunlar önce bir akarsudan iki-üç kez geçirilerek yıkanır ve kaba pisliklerinden arındırılır.
İşleme Süreci	Elde veya tarama makinesi ile taranır.	Elde veya tarama makinesi ile taranır.
Keçe Yapımında Kullanımı Ve Süreçleri	Aşama 1. Keçe yapımında yün ile karıştırılarak kullanılır. (Tek başına sert düştüğü ve birbirine yapışmadığı için tercih edilmez).	Aşama 1. En yaygın keçe yapımında kullanılan yündür ancak sağlamlık açısından yapağı ile karıştırılarak kullanılır. Aşama 2. Taranmış olan yünlerin bir kısmına desen vermek için geleneksel yöntemlerle boyama yapılır. Aşama 3. Keçe atölyesinde istenen ürüne göre keçe yapılır.
İp Haline Getirme İşlemi	Çıkrık veya kirmanda eğirme işlemi yapılır ancak kirmanda daha çok tercih edilir. Bunun nedeni yapağı sert olduğu için eğirme esnasında kıvrılma yapmamasıdır.	Genellikle çıkrıkla eğirme işlemi yapılır.
Boyama İşlemi	İp haline getirilerek boyanır, Nar kabuğu, soğan kabuğu, ceviz kabuğu vb. malzemelerle geleneksel yöntemler kullanılarak boyanır. Doğal taşlardan (aşı taşı) da kırmızı-yeşil-mavi gibi renkleri elde edebilmek için faydalanılır. En son adaçayı ve kül suyu ile işlem tamamlanır.	Ham halde veya ip halinde boyanır, Nar kabuğu, soğan kabuğu, ceviz kabuğu vb. malzemelerle geleneksel yöntemler kullanılarak Doğal taşlardan (aşı taşı) da kırmızı-yeşil-mavi gibi renkleri elde edebilmek faydalanılır. En son adaçayı ve kül suyu ile işlem tamamlanır.
Kullanım Alanları	Günlük kıyafetlerde örülerek (çorap, kazak, yelek, kuşak, eldiven, ceket, hırka vb.) kullanılır. Mekikli dokumada “dimi” (dönüklü ve düz dimi) olarak dokunur. Dimi olarak dokunan dokumalar sedir örtüsü, yolluk vb. ev tekstilinde kullanılır. Özellikle siyah koyun yapağısından dokunan dimilerden keçe yapma sürecinde olduğu gibi işleme tabi tutularak dayanıklılığı artırılmış şekilde erkek urbası (takım elbise-pantolon, yelek, ceket) dikilir. Beyaz yapağı ise koyu renge (lacivert veya siyah) boyanarak kullanılır.	Geleneksel kullanımda Marama dokuması, yapağı ile karıştırılarak yatak çarşafı dokunur.

Tablo 2’de gösterildiği üzere; araştırma sonucunda öncelikle yerel koyun ırklarından elde edilen yünlerin çeşitleri ve özellikleri ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. İki çeşit yün olduğu; birincisine bahar yünü (yapağı), ikincisine ise güz yünü adı verildiği; bahar yününün (yapağı) özellikleri; yağlı ve kırık beyaz renkli olması, yüne göre daha sert ancak dayanıklılık oranının daha fazla, uzun lifli(uçlu) özellikler gösterdiği tespit edilmiştir. Güz yünün özellikleri ise; yağ oranı az, beyaz renkli; yapağıya göre daha yumuşak ama dayanıklılık oranı daha az özellikte ve kısa lifli olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Koyun yününün (yapağı) kırılma işleminden sonra dokuma ve keçecilik el sanatında kullanılmaya başlamadan önde kaba pisliklerinden ayıklanması gerekmektedir. Sıcak su ile karıştırılan meşe külünden elde edilen küllü suyun ılmasıyla yıkanması gerçekleştirilir. Daha sonraki süreçte kuruması için düz bir zemine serilen yapağının hafif nemli iken çırpılarak kabartıldıktan sonra ve tekrar kurumaya bırakılmaktadır. Güz yününde ise koyunlar önce bir akarsudan iki üç kez geçirilerek yıkanır ve kaba pisliklerinden arındırılarak kırılma işlemine geçilmektedir. Daha sonraki süreçte ise, her iki çeşit yünde de tarama makinesi ile taratılıp keçe yapımında; çıkırık ve kirmanda eğrilerek elde edilen ipler ise dokumada kullanılabilir duruma getirildiği bilgisine ulaşılmıştır.

Gerektiğinde doğal malzemelerle (nar kabuğu, soğan kabuğu, ceviz kabuğu, vb.) ve doğal taşlarla (aşı taşı, vb.) geleneksel yöntemlerle yün boyama işlemlerinin de yöre araştırmasında elde edilen etnografik bilgiler arasında yer almaktadır. Bu süreçte renk sabitlemenin ise en son adaçayı ve kül suyu ile işlemin tamamlandığı; dokuma yapılacaksa ip haline getirildikten sonra boyamanın yapılması gerektiği detayı da elde edilmiştir.

Koyun yünlerinin yörede kullanım alanları konusunda da farklılık gösterdiği elde edilen bulgular arasındadır. Bahar yünü (yapağı) kişisel tekstilde günlük kıyafetlerde örülerek (çorap, kazak, yelek, kuşak, eldiven, ceket, hırka, vb.) kullanılmıştır. Mekikli dokumada “Dimi” (dönüklü, düz dimi) olarak dokunur. Dimi dokumalar sedir örtüsü, yolluk, vb. ev tekstilinde kullanılmak için dokunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Özellikle siyah koyun yapağısından dokunan dimiler keçe yapma sürecinde olduğu gibi işleme tabi tutularak dayanıklılığı arttırılmış şekilde erkek urbası (takım elbise-pantolon, yelek, ceket) olarak kullanıldığı öne çıkan bilgiler arasında yer almaktadır. Beyaz yapağı ise koyu renge (lacivert veya siyah)boyanarak hem ev hem de kişisel kullanım için dokumalarda kullanıldığı belirtilmiştir. Güz yünü ise geleneksel kullanımda Marama dokuması,vb. kişisel kullanım yanında yapağı ile karıştırılarak yatak çarşafı, vb. dokumalarının hammaddesi olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde elde edilen bilgilere göre Sarıbeyler'in bilinen en eski el sanatlarından olan keçecilik ve dokumacılık (mekikli dokuma) geleneğinin yerel koyun yünü kullanılarak geleneksel yöntemlerle üretiminin yaptığı bütün katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Araştırma Sorusu 3: Sarıbeyler'de yerel pamuk üretimi ve geçmişte geleneksel el sanatlarında kullanım süreçleri ile ilgili bilgi verir misiniz? Sorusuna verilen cevaplardan elde edilen veriler Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3: Sarıbeyler'de Geçmişte Yerel Pamuk Üretimi ve Geleneksel El Sanatlarında Kullanım Süreçleri

Temalar	Bulgular
<i>Yerli Pamuğun Özellikleri</i>	Susuz yetişir. Hem beyaz (karakoza) hem deve tüyü (sarıkoza) renginde olur. Pamuğun çekirdeği hayvan yeminde kullanılır. Kısa (dolgu malzemesi) ve uzun lifli (dokumadakullanım) şeklindedir.
<i>Yerli Pamuğun Üretimi</i>	Göveri usulü (kardeş bitkilerle) üretimi yapılır. Pamuk kozaları açıldıktan sonra hasat edilir ve çekirdeklerinden ayrılır. Ayırma işleminden sonra çırpılarak kabartılır ve taratılır.
<i>İp Haline Getirme İşlemi</i>	Çıkırıktaki eğirme işlemi yapılır.
<i>Boyama İşlemi</i>	İp haline getirilerek boyanır. Beyaz pamuk nar kabuğu, soğan kabuğu, ceviz kabuğu vb. malzemelerle geleneksel yöntemlerle boyanır. Doğal taşlardan (aşı taşı) da kırmızı-yeşil-mavi gibi renkler boyamada kullanılır. En son adaçayı ve kül suyu ile boyanın sabitlenmesi ile işlem tamamlanır.
<i>Kullanım Alanları</i>	Günlük kıyafetlerde dokunarak (iç-dış giyim vb.) kullanılır. Sarı Marama (yünden dokunanın pamuktan dokunmuş hali), Şalvar nar kabuğu, aykırı alaca, mantılı, kırk kalem, vb.), Bohça (kırıklı bohça, kurtlu bohça, vb.) Ev tekstili (fitilli çarşaf-gelin çarşafı, bastırma yorgan yüzü, vb.) ürünler dokunmaktadır.

Yazar tarafından verilerden düzenlenmiştir.

Tablo 3'te gösterildiği üzere; yerli pamuğun susuz da yetiştirilebildiği, hem beyaz (karakoza) hem deve tüyü (sarıkoza) renginde olup, çekirdeklerinin hayvan yeminde

kullanıldığı, kısa lifli olanı dolgu malzemesi ve uzun lifli olanı ise dokuma hammaddesi olarak işlendiği yapılan araştırmadan elde edilen veriler arasındadır.

Geleneksel yöntemlerle üretilen pamuk hasat edildikten ve çekirdeklerinden ayrıldıktan sonra çırpılarak kabartılıp taratılmaktadır. Çıkırıktaki eğirme işlemi yapılarak ip haline getirilip dokumacılık (mekikli dokuma) geleneğinin hammaddesi olarak iç-dış giyim gibi kıyafetlerin dokunmasında kullanıldığı bütün katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Sarı Marama (yünden dokunanın pamuktan dokunmuş hali), şalvar (nar kabuğu, aykırı alaca, mantılı, kırk kalem, vb.), bohça (kırıklı, kurtlu bohça, vb.) ve ev tekstili (fitilli çarşaf-gelin çarşafı, bastırma yorgan yüzü, vb.) ürünler dokunmakta olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Pamuk beyaz olarak dokumada kullanılmasına rağmen gerektiğinde ip haline getirildikten sonra nar kabuğu, soğan kabuğu, ceviz kabuğu vb. doğal malzemeler ve geleneksel yöntemlerle boyanıp, adaçayı ve kül suyu ile sabitleme işlemi yapılarak renkli dokuma ipleri de elde edildiği belirtilmektedir.

Araştırma Sorusu 4: Günümüzde Sarıbeyler’de geleneksel el sanatlarının durumunun yerel türleri (hayvansal ve bitkisel hammadde kaynakları) nasıl etkilediğine dair bilgi verir misiniz? Sorusuna verilen cevaplar aşağıda sunulmaktadır.

Bu soruya katılımcıların tamamı, geleneksel el sanatlarının sürdürülmesinde sorunların olduğunu ifade etmişlerdir. Yaşanan zorluklar arasında söz konusu ürünlerin yerel pazarda hak ettiği yeri bulamaması, değerinin altında satılması, koyun çobanlarının giydiği keçe kepeneklere ve keçeden yapılan halılara olan talebin azaldığını, vb. dile getirmişlerdir. Sarıbeyler’de son bir keçeci ailenin kalmış olması, üretimin ancak özel sipariş alındığında sınırlı sayıda yapılabildiği bilgisine ulaşılmıştır. Günümüzde yörede kadınlara yönelik açılan mekikli dokuma kurslarında yerel pamuk iplerinin kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeninin ise Sarıbeyler Mahallesi’nde yerel pamukların üretiminin yapılmamasından kaynaklandığı yönünde ortak görüş bildirmişlerdir.

Katılımcılar ayrıca yöre el sanatlarının geleneksel yöntemlerle üretiminden uzaklaşılmasının yerel türlerin üretimini olumsuz etkilediği konusunda hemfikir olduklarını vurgulamışlardır. Dolayısıyla iki unsur arasındaki ilişkinin karşılıklı ve birbirine bağımlı bir yapıda olduğunu ve günümüz üretim maliyetlerinin de yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda geçmişte olduğu gibi yörede el sanatlarından keçecilik ve dokumacılık geleneğinin canlandırılmasının yerel pamuk çeşitleri ve koyun ırklarının üretimini olumlu yönde etkileyeceği konusunda bütün katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışma, Balıkesir ili Savaştepe ilçesi Sarıbeyler Mahallesi'nde yaşayan yerel halkın geçmişte olduğu gibi doğa ile uyumlu şekilde yaşanan bir zamanın bilgisini günümüz şartlarında yeniden canlandırılması amacını taşımaktadır. Yöre halkının dokumacılık ve keçecilik el sanatından gelir elde ettiği, bu ürünleri üretirken de hammadde kaynağı olarak yerel pamuk ve koyun türlerinden yararlandığı bilinmektedir. Kısaca, bu araştırma geleneksel el sanatları ürünlerinin hammaddelerin üretim sürecine ilişkin etnografik bilgileri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bulgular, Sarıbeyler el sanatlarının hem bölgenin kültürel mirasının hem de yerel türlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemini ortaya koymaktadır. Söz konusu el sanatlarının üretiminin doğal koyun yünü ve pamukların geleneksel yöntemlerle bilgilerin kullanılarak gerçekleştirilmiş olması da öne çıkan konular arasında yer almaktadır. Hammaddelerin temizlenmesi, boyanması, üretilmesi, vb. bütün süreçlerinde çevreye zarar vermeyecek şekilde işlemlerin imece usulü gerçekleştirilmiş olması sağlıklı bir toplumun alt yapısının güçlendirilmesi açısından özgün bilgileri barındırmakta olduğunu göstermektedir.

Araştırma sahasında, geleneksel yöntemlerle üretimi yapılarak devam ettirilen en önemli el sanatının mekikli dokumacılık geleneği olduğu; geçmişte özellikle kadınların giyecek ve ev tekstili olarak kendi ihtiyaçlarını karşılamak yanında çevre köylere de satışını yaptıkları bilgisine ulaşılmıştır. Söz konusu kültürün yok olmaya yüz tutması yörede insan ve çevre sağlığı açısından olumsuz sentetiklerin kullanımını arttırması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin olumsuz etkilenmesi, vb. risklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Araştırmanın önemli bulgularından birisi de Savaştepe Sarıbeyler Mahallesi'nde geçmişte yerel pamuk ve koyun yünlerinin keçe ve dokumacılıkta kullanımının yöre ekonomisinde önemli bir yeri bulunduğudur. Günümüzde yerel türlerin üretiminin azalması geleneksel el sanatlarını olumsuz yönde etkilerken; geleneksel el sanatları üretiminin azalması da yerel hammaddeye olan talebi de azaltmıştır. Her iki konu açısından karşılıklı bağımlı bir ilişkiye sahip olduğunun göstergesi olan bu durum, yerel halkın istihdam olanaklarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Sarıbeyler'de artan işgücü göçü ve azalan genç nüfus, geleneksel bilgi ve kültürel kimliğin yok olma riskini artırmakta; yerel çeşitliliğin azalmasına, toplumsal kültürün zayıflamasına ve göçü zorunlu kılan bir sistemin oluşmasına yol açmaktadır.

Yapılan araştırmada yörenin sosyo-kültürel, fiziksel ve ekonomik açıdan kalkınmasında itici güç oluşturması beklenen ancak kaybolmaya yüz tutmuş değerlerin sürdürülebilirliğine

yönelik çalışmaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu veriler doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

4.1. Sosyo-Kültürel Açıdan Öneriler

- Araştırmanın bulgularına göre, geleneksel el sanatları üretiminde bilgi sahibi olanlar genellikle kadınlar ve ileri yaştaki mahalle sakinleridir. Bu kişilerin sahip olduğu bilgilerin gelecek nesillere aktarılabilmesi için dokumacılık ve keçecilik kursu, usta-çırak yetiştirme programları vb. oluşturularak yaygınlaştırılması gerekmektedir. Böylece Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile yapılacak iş birlikleri hem yerel ustaların desteklenmesini hem de kültürel mirasın korunmasına yönelik toplumsal farkındalığın artırılmasını mümkün kılacaktır.
- Sarıbeyler Mahallesi'nin Kuzey Ege turizm destinasyonlarına yakınlığı dikkate alınarak; deneyimsel turizm (keçe yapımı, dokuma, vb. workshopları) bağlamında kültür rotaları içerisinde yer alabilmeleri için seyahat acentaları ile iş birlikleri yapılabilir. Geleneksel el sanatlarının sergilenebileceği festivaller ve yerel pazarlar kurularak yöre tanıtımına ağırlık verilebilir. "Sarıbeyler Geleneksel El Sanatları Festivali"nin hayata geçirilmesi bu bağlamda oldukça önemli biryeri vardır. Böylelikle geleneksel el sanatlarından elde edilebilecek gelir ile yöre halkını bu sanatları öğrenmeye teşvik edecek; geleneksel el sanatları üretimi de yeniden canlandırılabilir.
- Genel olarak Savaştepe ilçesi özelde Sarıbeyler Mahallesi'nde yüzlerce yıl öncesinden günümüze uzanan geleneksel el sanatlarından dokumacılık ve keçecilik ürünlerinin, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterine dahil edilmesi için gerekli çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

4.2. Sürdürülebilir Çevrenin Sağlanmasına Yönelik Öneriler

- Araştırma alanında geleneksel el sanatlarının hammaddelerinden yünün yerelden karşılanarak mera ortamında otlayan yerli koyun ırklarının yetiştirilmesinin teşvik edilmesiyle torak erozyonun önlenmesi açısından olumlu etkisi de bulunmaktadır. Özellikle üretiminde su gerektirmeyen yerel pamuğun da dokumacılıkta kullanımının arttırılarak teşvik edilmesi ile iklim değişikliğini olumlu yönde etkileyecek faaliyetlerden biri konumunda olabilecektir.

- Yöreye uygun olmayan hayvansal ırk ve bitki çeşitlerinin yetiştirilmesi geleneksel el sanatlarındaki kaliteyi de bozmaktadır. Sarıbeyler’de, bilinçsiz gübre ve ilaç kullanımının ve sulamalı bitkisel üretimin tercih edilmesi, giderek toprağın verimsizleşmesine ve maliyetlerin de yükselmesinin kaçınılmaz sonuçlarına maruz kalınmaktadır. Bu nedenle yerel koyun ırkları ve pamuk çeşitlerinin üretiminin sürdürülebilmesi için yöre el sanatlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalara da ağırlık verilmesi gerekmektedir. Öncelikle yerel yönetimler, üniversiteler, üretici birlikleri, il ve ilçe Tarım ve Orman Müdürlükleri iş birlikleriyle teşvik programları, vb. politikalar oluşturularak uygulamaya konulması hayati önem arz eden çalışmaların başında gelmektedir.
- Günümüzde çevre ve sağlık kriterlerini dikkate alan işletmeler “yeşil tüketiciler” tarafından tercih edilmektedir. Turistlerin çiftlik ve köylerde tatil yapma eğiliminin artması, ekolojik dengenin korunması için tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin geleneksel üretim biçiminden sapmamasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda turizmin sürdürülebilirliği, doğa ve kültürün korunmasına bağlı olup; üreticiler ve yerel halkın çevre bilinci konusunda eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.

4.3. Yöre Ekonomisinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

- Yapılan çalışma bulgularına göre, yerelde yaşayanların geleneksel üretim bilgisinin farkındalığında ürettiklerinin karşılığını almaya başlamaları ile yerel zenginliklerin devamlılığının sağlanması da söz konusu olabilecektir. Coğrafi işaret alım çalışmalarının başlatılması da Sarıbeyler’in geleneksel el sanatlarının marka değerini attırabilecek faktörler arasında yer almaktadır.
- Keçecilikte koyun yününün izlediği süreçlerin geleneksel üretim bilgisinin içinde oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu ürünlerin doğal malzemelerle insan sağlığı açısından yerel hammadde kaynakları kullanılarak üretilmesinin teşvik edilmesine yönelik faaliyetlere ağırlık verilmesi hem sağlık hem de yerel ekonominin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir.
- Sarıbeyler’de doğal malzemelerle geleneksel bilginin kullanılarak üretim yapan el sanatları ile ilgili yerel işletmelerin de faaliyete geçmesi gerekmektedir. Üretilen ürünlerin e-ticaret platformlarında satılabilmesi için de e-girişimciliğe uygun eğitimler verilmesi yörenin ekonomik açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanmasında öncelikli yapılacak çalışmalar arasında yer almaktadır.

- Stratejik bir konumda bulunan Savaştepe Sarıbeyler’de yapılacak çalışmalarla marka değeri yüksek bir çekim merkezi haline gelmesi için sürdürülebilir turizm çeşitlerinin geliştirilmesine yönelik girişimcilik faaliyetlerinin hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- Yöre pamuk ve yününün üretiminin geleneksel el sanatlarında (keçecilik ve dokumacılık) kullanımı ile ilgili kayıt altına alınan süreçlerin videolar, kısa tanıtım filmleri, ürün hikayeleri kitapçıkları, vb. belgelendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda gelecekte “Sarıbeyler Yaşayan Kent Müzesi”nin de kurulması ile gelenekten geleceğe yerel bilgilerin aktarılması süreci güçlendirebilecektir.

4.4. Akademik Çevreye Yönelik Öneriler

- Geleneksel el sanatlarından dokumacılık ve keçecilik ile yerel türlerin üretimi üzerine yapılacak bilimsel çalışmalar, literatürü zenginleştirmesi yanında, somut olmayan kültürel mirasın akademik olarak korunması ve aktarılması için örnek vaka sunması açısından da önem arz etmektedir.
- Özellikle yörelerin sürdürülebilir kalkınmasında yerel ırkların genetik çeşitliliği, lif bilimi, kültürel miras çalışmaları, sosyoloji, tarım ve tasarım disiplinlerini bir araya getiren araştırma projelerinin artırılmasına katkı sağlaması öngörülmektedir.

Tüm bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, Savaştepe Sarıbeyler’de yerel pamuk ve yün kullanımının geçmişte yalnızca ekonomik bir üretim alanı yaratmadığı; aynı zamanda kültürel hafıza, yerel kimlik, sosyal örgütlenme ve sürdürülebilir çevre bilinci açısından da önemli bir işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Güncel araştırmalar, bu tarihsel birikimin modern dönemde çevreci üretim, döngüsel ekonomi, biyobozunur malzeme teknolojileri ve kültürel sürdürülebilirlik politikalarıyla güçlü biçimde kesiştiğini göstermektedir. Böylece mekikli dokuma ve keçecilik gibi geleneksel el sanatları, yerel lif türlerinin korunması ve yeniden değerlendirilmesi için hem geleneksel hem çağdaş bir model sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Agrawal, R. (2024). Sustainable fashion: Consumer perception and adoption of ecofriendly apparel. *Indian Journal of Fashion Technology*, 1(1). <https://doi.org/10.36676/ijft.v1.i1.6>
- Altıntaş, K. M. (2016). Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel Türk el sanatkârlarının karşı karşıya bulunduğu ticari sorunların analizi. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (77), 157-182.
- Aregem.(2023).Gelenekselel sanatları. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12750/geleneksel-el-sanatlari.html>
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 395–407. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>
- Atav, R., & Dilden, D. B. (2024). Lazer teknolojisi kullanılarak susuz desenlendirilmiş yenilikçi yün kumaş tasarımları geliştirilmesi. *Orclever Proceedings of Research and Development*, 5(1), 45–54. <https://doi.org/10.56038/oprd.v5i1.494>
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231–274.
- Balpınar, B. (1988). Yörük kilimleri (s. 1–214). *Türk Halk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*.
- Balpınar, B., & Hirsch, U. (1982). Flatweaves of Turkey (s. 1–192). *Textile Museum*.
- “Bakıkesir Savaştepe Sarıbeyler Haritası” Haritalartr.(2025).<https://www.haritatr.com/saribeyler-haritasi-e2c3>
- Balıkesir Valiliği (2025). Balıkesir. <http://www.balikesir.gov.tr/ilcelerimiz>
- Baykal, F. (2021). Avrupa’nın uzak dağlık alanlarında kırsal turizm ve kazanılan deneyimler. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 5(1). <https://doi.org/10.2602/4462>
- Beksaç, E., & Beksaç, Ş. N. (2022). Trakya ve Kuzeybatı Anadolu’da kaya tapınakları. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(17), 408–447.
- Bumin, Z., & Bumin, M. (2024). Analysis of consumer preferences in sustainable fashion consumption. *Journal of Innovations and Sustainability*. <https://doi.org/10.51599/is.2024.08.03.01>
- Can, M. (2017). Kırsal turizmde yöresel el sanatlarında özgünlüğün korunması. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 55–57.
- Çolpan, G. (2024). Balıkesir Yüncü Yörükleri dokuma örnekleri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(114), 1–14. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14585201>
- Demir, E. (2024). Nitel bir araştırma deseni olarak etnografi: kavramsal bir çözümleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 63–74.

- Dişli, G. (2022). Kültürel miras ve koruma olgusunun döngüsel ekonomi ve sürdürülebilirliğe katkısı: Türkiye örneğinde bir değerlendirme. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 26(3), 441–451. <https://doi.org/10.19113/sdufenbed.1084899>
- El Bassuony, A. A. H., Ibrahim, A. F., & Abdelsalam, H. K. (2025). Using natural products in contemporary fabric design: A critical review of trends, innovations, and future prospects (2019–2024). Cellulose, 32, 7485–7499. <https://doi.org/10.1007/s10570-025-06700-x>
- Ekici, S. E., Güzel, E., & Elyiğit, U. (2023). Balıkesir geleneksel el sanatları. Balıkesir somut olmayan miras alan araştırmaları içinde (ss. 453–492). Balıkesir Valiliği Yayını.
- Ekici, S. E., & Avcıkurt, C. (2021). Balıkesir somut olmayan kültürel miras unsurlarından el sanatlarının kırsal turizm kapsamında değerlendirilmesi. Ramoya Dergisi: Multidisipliner Akademik Yaklaşım Araştırmaları, 3(1), 35–49.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: Kültürel turizm. Ege Coğrafya Dergisi, 15(1–2), 51–59.
- Etikan, S., & Çukur, T. (2011). Kırsal turizm faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç köyü el sanatları üzerine etkisi. ART-E, 8, 1–15.
- Güneş, G. (2011). Korunan alanların yönetiminde yeni bir yaklaşım: Katılımcı yönetim planları. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3(1), 47–57.
- Grover, T., Wang, L., Nayak, R., Padhye, R., & Khandual, A. (2025). Sustainable strategies for the valorization of cotton and cotton blended waste: Pathway to circular economy. Cellulose, 32, 4077–4100. <https://doi.org/10.1007/s10570-025-06524-9>
- Hacıoğlu, N., & Avcıkurt, C. (2008). Turistik ürün çeşitlendirmesi (ss. 189–208). Nobel Yayıncılık.
- Harem, E. (2014). Türkiye pamuk çeşit kataloğu. Pamuk Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Yayın, (14), 12.
- Işık, E., & Semerci, Ç. (2019). Eğitim alanı nitel araştırmalarında veri üçgenlemesi olarak odak grup görüşmesi, bireysel görüşme ve gözlem. Turkish Journal of Educational Studies, 6(3), 1–14.
- İnalcık, H. (1970). Osmanlı İmparatorluğu: Ekonomi ve Toplum (ss. 45–72). Eren Yayıncılık.
- Kalaycı, M., & Özçatalbaş, O. (2021). Kültürel mirasın kırsal turizm bakımından önemi. Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi, 5(1), 1–9.
- Kelebek, N., & Çokan, T. (2020). Geleneksel keçecilikten sanatsal bakışlar. ZfWT – Zeitschrift für die Welt der Türken, 12(2), 45–63.
- Kılıçarslan, H., Sema, E., & Arzu, E. (2017). El sanatlarında ekonomik kaygılarla ortaya çıkan yeni tasarımlar. Kalemişi Dergisi, 5(9), 9–33.
- Koyuncu, M. (2024). Sürdürülebilir üretim ve yaşamda “yapağı”. Çevre, İklim ve Sürdürülebilirlik, 25(1), 23–36.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). Geleneksel El Sanatları, <https://www.ges.gov.tr/tr/hakkimizda>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi. <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-271762/halk-kulturu-bilgi-ve-belge-merkezi.html>
- Lewis, B. (1999). The Middle East: A brief history of the last 2,000 years (ss. 112–135). Scribner.
- Narin, M. (2025'a). "Gelenekten Geleceğe Yerel Türlerin Yolculuğu", Sarıbeyler Turizm Derneği, <https://sites.google.com/view/saribeylertd/kitap%C3%A7%C4%B1k?pli>
- Narin, M. (2025'b). Savaştepe Sarıbeyler'in kültür turizm potansiyeli. Sivas International Conference on Scientific and Innovation Research IV, 1817–1831.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16, 1–13. <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Okumuş, E. (2014). Diyarbakır el sanatlarında İslami motifler – Bir giriş denemesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. I, 93-106.
- Oğurlu, İ., & Türker, S. H. (2025). Sustainability analysis of the use of natural ecological materials in today's textile technology. *Turkish Journal of Science and Engineering*, 7(1), 61–74.
- Ölmez, N. F. (2005). Kaybolmaya yüz tutan kültür değerlerimizden Çorum Alaca dokumaları. In *Halk Kültürlerini Koruma Sempozyumu* (ss. 477–498). Motif Vakfı.
- Önal, A., & Gökçe, S. (2024). Eco-friendly and low-cost phyto-dyeing for wool, cotton and polyester textile materials using *Parthenocissus quinquefolia* fruit extracts. *Journal of the Turkish Chemical Society Section B: Chemical Engineering*, 7(2), 153–164.
- Önder, M. (1964). Anadolu'da dokumacılık (ss. 1–136). Kültür Yayınları.
- Özek, K. (2022). Balıkesir ilinin hayvancılık potansiyeli ve geleceği. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 239-251.
- Raifman, S., DeVost, M. A., Digitale, J. C., Chen, Y.-H., & Morris, M. D. (2022). Respondent-driven sampling: A sampling method for hard-to-reach populations. *Current Epidemiology Reports*, 9, 38–47. <https://doi.org/10.1007/s40471-021-00287-8>
- Savaştepe Sarıbeyler Nüfusu, (2025). (<https://www.nufusune.com/148387-balikesir-savastepe-saribeyler-mahallesi-nufusu>).
- Savaştepe Belediyesi. (2025). Savaştepe hakkında. <https://www.savastepe.bel.tr/savastepe/>
- Sevinç, B., & Oyman, N. R. (2016). Keçe üzerine farklı yüzey düzenleme teknikleri ile giyilebilir sanat ürünleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(3), 263–277.
- Sümer, A. (1983). Koyun yünü ve geleneksel keçe üretimi. *Folk Arts Journal*, 5(2), 45–53.
- Şancı, Ş., & Özkan, B. (2024). Yeşil pazarlama kapsamındaki kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin satın alma niyeti üzerindeki etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 86–102. <https://doi.org/10.20491/isarder.2024.1778>

- Ting, C., Liu, Y. Ve Wong, S. (2025). Ensuring sample diversity in respondent-driven and snowball sampling. *Journal of Qualitative Methods*, 24, 1–15.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, (1958). Belediye Kuruluş Kararları.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete, (2012). 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.
- Uzunyayla, F. (2015). İktisadi araçlarla ekonomik alana müdahalenin doğa ve birikim süreci açısından analizi. *Amme İdaresi Dergisi*, 48 (3), 159-196.
- UNESCO. (1996). Kalkınma için kültürel miras. Paris: UNESCO. <https://www.unesco.org>
- WWOOF Türkiye. (2024). Aile çiftliği. <https://wwof.tr/tr/host/48492-aile-ciftligi-family-farming>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel araştırma yöntemleri, (10. baskı), (ss.113-154), Seçkin Yayıncılık.